

תחביר

לפי "תעודה ומסר" שאלון א תשע"ג 2013

המשפט: יסודות המשפט:

נושא משלים שם (לוואי) נושא משלים פועל

לדוגמה:

החידוש –
מה שנאמר
על הנתון

הנתון -
ה"מה" או ה"מי"
של המשפט

ירד אתמול

גשם חזק

לפנינו משפט פשוט,
שיש בו נושא אחד
ונשוא אחד.

סוגי משפטים

משפט לא פשוט

יותר מנשוא אחד

משפט
מורכב

משפט איחוי
(מחובר)

נושא נשוא
הילד נרטב.

משפט פשוט

נושא אחד ונשוא אחד

הילד נרטב בגלל הגשם.

נושא נשוא
גשם חזק ירד אתמול.

• כאשר אתם מתבקשים לקבוע את סוג המשפט,
עליכם לבדוק תחילה את מספר הנשואים שבו!

משפט איחוי (מאוחה/ מחובר)

משפט איחוי הוא שרשרת של שני משפטים עצמאיים, או יותר, הבאים זה אחר זה ביחס לוגי מסוים כדי לבטא יחידה רעיונית אחת.

משפט איחוי

איבר ב

נשוא

הילד נרטב.

לכן

איבר א

נשוא

ירד גשם חזק,

המשפט המורכב

משפט מורכב הוא משפט שבתוכו יש משפט נוסף (פסוקית) המתפקד כחלק של המשפט.

משפט פשוט ^{משלים פועל} ^{נשוא} הילד נרטב בגלל הגשם.

משפט מורכב פסוקית ^{נשוא} הילד נרטב מפני ש ירד גשם. ^{נשוא}

והנה שלושת הסוגים ביחד:

משפט פשוט **נשוא** הילד נרטב בגלל הגשם.

משפט איחוי **איבר ב** **איבר א**
משפט איחוי **נשוא** **נשוא**
ירד גשם חזק, **לכן** הילד נרטב.

משפט מורכב **פסוקית** **נשוא** **נשוא**
הילד נרטב מפני ש ירד גשם.

קשרים לוגיים

קשר של
סיבה
ותוצאה

הילד נרטב בגלל הגשם.
הילד נרטב מפני שירד גשם.
ירד גשם, לכן הילד נרטב.

יצאנו לטיול למרות הגשם.
יצאנו לטיול אף על פי שירד גשם.
ירד גשם, למרות זאת יצאנו לטיול.

קשר של ויתור
(בניגוד למצופה)

קשר של
תנאי

במקרה של גשם לא נצא לטיול.
אם יירד גשם לא נצא לטיול.

דוגמות לקשרים לוגיים נוספים

קשר של
תכלית

ניקח מטרייה לטיול כדי לא להירטב.
ניקח מטרייה לטיול כדי שלא נירטב.

אחרי השיעור נצא לטיול.
לאחר שהשיעור ייגמר, נצא לטיול.
השיעור ייגמר, אחר כך נצא לטיול.

קשר של
זמן

קשר של ניגוד
והסתייגות

נצא לטיול, אבל לא נישן בטבע.

דוגמה לפתרון שאלת בגרות

לפניך ארבעה משפטים:

1. עם חידוש ההתיישבות בארץ ישראל הוקמו ביישובים שונים בתי ספר עבריים.

2. בית הספר "חביב" בראשון לציון נוסד בשנת תרמ"ו, וכל מקצועות הלימוד נלמדו בו בעברית.

3. התעודות שהונפקו בעברית הביאו בשורה לציבור.

4. מהתעודה אנו למדים על הקמתו של בית הספר העברי בארץ ישראל.

א. קבע את הסוג התחבירי של כל אחד מן המשפטים: פשוט, מורכב, איחוי (מחובר).

פתרון שאלת בגרות ניתוח תחבירי

נשוא

1. עם חידוש ההתיישבות בארץ ישראל הוקמו ביישובים

שונים בתי ספר עבריים. משפט פשוט

נשוא

הספר "חביב" בראשון לציון נוסד בשנת תרמ"ו,

מילת
חיבור!

נשוא

וכל מקצועות הלימוד נלמדו בו בעברית. משפט איחוי

במשפט השני יש יותר מנשוא אחד, לכן יש
לבדוק את מילת הקישור כדי לקבוע אם
המשפט מורכב או מחובר.

ראשית, יש לחפש
נשוא בכל משפט.

מילות הקישור:

מרבית מילות השעבוד מתחילות בש...: כש...
מפני ש... אחרי ש... כדי ש... אף על פי ש... וגם
"כי", "אם", "לו" ומילות השאלה המשמשות
לעתים כמילות שעבוד.

במרבית מילות החיבור נמצא את "כן" (אף על פי
כן); "כך" (אחר כך); "זה" (עם זה) זאת (למרות
זאת) וגם "ו" "אבל" ו"או...או..."

המשך פתח אלת הבגרות

מה
הוקמו?

1. עם חידוש ההתיישבות בא **מה** **נוסד?** **הוקמו** ביישובים שונים **נשוא**

בתי ספר עבריים. משפט פשוט **נשוא**

2. **בית הספר** "חביב" בראשון לציון **נוסד** בשנת תרמ"ו, ו**כל** **נשוא**

מקצועות הלימוד נלמדו בו בעברית. משפט איחוי **נשוא**

3. התעודות **שהונפקו** בעברית הביאו בשורה לציבור. משפט מורכב **נשוא** **משלים שם**

4. מהתעודה אנו למדים על הקמתו של **בית הספר** העברי בארץ **נשוא**

ישראל. משפט פשוט

ב. הצירוף "בית ספר/ בתי ספר" חוזר שלוש פעמים במשפטים שבראש השאלה.

תשובה: יוצא דופן הצירוף במשפט 4. תפקידו התחבירי הוא משלים שם (לוואי)

תפקידו התחבירי של המשפט בצירוף זה.

הקמתו של מה?
של בית הספר.
משלים את "הקמתו".
הקמה היא שם פעולה = שם
עצם

שאלה מהמבחן על קשרים לוגיים

מילת סיבה

(1) לפניך משפט:

רוב הילדים זוכרים את תקופת ט"ו בשבט בשל קבלת התעודה.

סמן ✓ ליד המשפטים המבטאים אותו יחס לוגי כמו במשפט הנתון.

מאחר שהילדים מקבלים תעודה בט"ו בשבט, הם זוכרים תקופה זו.

אם מקבלים תעודה בט"ו בשבט, זוכרים תקופה זו.

לאחר קבלת התעודה רוב הילדים זוכרים את תקופת ט"ו בשבט.

הילדים מקבלים תעודה בט"ו בשבט, לכן הם זוכרים תקופה זו.

הילדים מקבלים תעודה בט"ו בשבט כדי לזכור תקופה זו?

הנתון.

(2) תשובה: הקשר הלוגי המשותף הוא סיבה ותוצאה / סיבתיות

באילו משפטים
יש מילים
המבטאות קשר
לוגי זהה?

איזו מילה מצביעה
על הקשר הלוגי
במשפט הנתון?
מהו הקשר הלוגי?

לפניך משפט.

אם מקצועות הלימוד יילמדו בעברית, תגבר שליטתם של **נשוא** **נשוא** התלמידים בשפה זו.

ציין את הסוג התחבירי של המשפט: משפט מורכב

ציין את הקשר הלוגי במשפט זה: תנאי

לפנינו שני נשואים. אם כן,
מהי מילת הקישור שלפיה
נקבע את סוג המשפט?

מה משמעותה של מילת
קישור זו?

שאלה נוספת – הבדלים תחביריים בין משפטים

הכנה לבגרות
עברית

לפניך משפט.

גם לאחר הקמת המדינה **נשוא** שידרו התעודות מסר תרבותי.
צירוף שמני

את המשפט הנתון אפשר לנסח גם בדרך זו:

גם לאחר שהוקמה המדינה **נשוא** שידרו התעודות מסר תרבותי.
פועל

ציין הבדל תחבירי בין הניסוח הראשון לניסוח השני של המשפט.

במשפט הראשון יש נשוא אחד בלי סימן שעבוד, ובמשפט השני יש שני נשואים עם שעבוד.

המשפט הראשון פשוט ואילו המשפט השני מורכב.

**היכן ובמה שונים
המשפטים זה מזה?**

שאלה על זיהוי חלקים תחביריים במשפט

לפניך קטע ובו המילה **תעודות** מודגשת ארבע פעמים:

משלים פועל

בתי הספר בארץ מעניקים לתלמידיהם **תעודות** מסוגים שונים.

נושא

ה**תעודות** משקפות את הישגי התלמיד בתקופת זמן מסוימת.

משלים פועל

ילדים רבים מתייחסים ל**תעודות** ביראה רבה, לכן יום חלוקת

משלים שם

ה**תעודות** גורם להם התרגשות.

**יש לבדוק איזו מילה
משלימה המילה
"תעודה" בכל אחד
מהמקרים.**

דוגמה לשאלה על צירופים במשפט

לפניך קטע.

אתמול דפדפתי באלבומים ישנים של הוריי. באחד האלבומים
מצאתי תעודת זהות שאבא שלי החביא בתוך מעטפה. גיליתי על
אבא דברים חדשים.

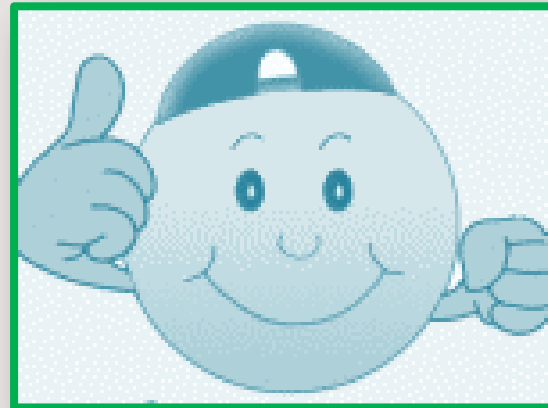
העתק מן הקטע דוגמה לצירוף של

מחפשים
צירופים
שמניים
בקטע

- סמיכות _____ תעודת זהות
- שם עצם + שם תואר אלבומים ישנים, דברים חדשים
- שם עצם + כינוי קניין (כינוי שייכות) אבא שלי

צירוף סמיכות הוא צירוף של שני שמות עצם.
כשהוא מיודע נוספת ה"א הידיעה לסומך בלבד.
כשהוא ברבים נוסף צורן רבים לנסמך בלבד.

בצירוף של שם ותוארו מיידעים הן את הסומך הן את הנסמך,
ומוסיפים צורן רבים הן לשם הן לתואר.

בהצלחה במבחן!

איור הילד בגשם - ©Animation Library